■ כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות ■

בסודשיח

■ בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת שופטים ■ ד' אלול ה'תשע"ו ■ 07.09.2016 ■ גליון מס' 393 ■

תפוצה לכל קהילות ישראל

'אשרי אדם מפחד תמיד'

/ הרה"ג רבי שאול ישראלי זצ"ל*

אלול איננו חודש התשובה, הוא הנהו רק חודש ההכנה לתשובה, וגדולה ההכנה מהתשובה עצמה, שכן לזה נתיחדו רק עשרה ימים, ואילו להכנה הוצרך חודש ימים.

תוכן ההכנה אפשר לבטא בסמל החודש - 'היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו' (עמוס ג' ו'), לזעזע את שיווי המשקל הרוחני, להכניס חרדה בנפש, קצת אי אימון למסלול החיים הקבוע, קצת פקפוק בכח החלטתנו אנו ובאמונה הנפרזת בכח עצמנו.

כרגיל אדם מפחד תמיד, אבל לא לאותו פחד הדברים מכוונים. האדם מפחד מה יהיה מחר, מה יהיה מחרתיים, האדם רוצה ערובות לבטחון קיומו למחר ולאחר זמן לו ולמשפחתו. ועל חשבון הבטחת המחר הנעלם, המפוקפק, הבלתי ידוע הוא מוותר על היום, על ההוה ודבר שאין צריך לומר - על העבר. העבר בכלל אינו בא בחשבון, הוא מת, הוא בטל מן העולם. עליו אין מה לחרוד, עליו אין מה לחשוב.

הפחד הנכון האמתי, המוכרח, נהפך בראי העקום של מחשבתנו לפחד שלא במקום ושלא בזמן. הפחד הנכון הוא רק פחד האדם ממעשיו הוא, ממעשי אחרים אין לו מה לפחד. 'אשרי אדם מפחד תמיד', בדברי תורה כתוב (ברכות ס' א'), והוא אינו אלא פחד לשעבר, דוקא אותו מין פחד שכרגיל אין מחשיבים אותו ואין חושבים עליו. באופן רגיל פחד זה אינו אלא מסבב פחד לעתיד - 'הן גור יגור אפס מאותי' (ישעיה נ"ד ט"ו).

'כל דרך איש ישר בעיניו' (משלי כ"א ב'), אין אנו נוטים לראות מומים בעצמנו. הטועה הוא לעולם השני, הצדיק הוא תמיד אני. עד כדי כך, שגם כשאנו מצדיקים דין זה של השקפת האדם על עצמו איננו רואים לנגד עינינו כדוגמא אלא את החבר. אותו פתגם שהיה שגור ברומא 'הדוצה איננו טועה' נפוץ הוא מאד ומהוה אבן יסוד בהכרת האדם בהערכת עצמו. כל עוד הכרה זו קיימת באדם, כל עוד מאמין האדם בכח שיפוטו אין לדבר על תשובה, כל עוד מאמין האדם בעצמו, לא יוכל להכניס ללבו אמונה בבורא עולם.

וכאן המקור לשלוה העצמית, לאי הנכונות לבקורת עצמית, וממילא גם לתיקון עצמי. אלול בא לזעזע את השלוה והבטחון העצמי. הוא משתדל להפנות את תשומת לבנו לא לעתיד אלא לעבר, לראות כאן ורק כאן, את המפתח לעתיד אף הוא. הוא בא להכניס את הפחד מהעבר הזה, פחד בריא, יוצר ומרענן. הוא איננו נותן לנו מנוחה, הוא דורש מאתנו לעורר בקרבנו את החוש לבקורת עצמית, להתיחס לעצמנו בחשדנות, לבדוק את מהלך מחשבתנו ולראות עד כמה הבטחון העצמי הנהו מוצדק באמת, עד כמה אין בו מההשליה וההשכחה. ש'הדוצה ג'כ יכול לטעות' - זהו, ורק זהו תוכנו של חודש אלול. ואכן אצלנו יש דרך פשוטה - לא הולכים ולא שומעים והכל כדאשתקד. ומכיון שאין הכנה אין תשובה, והימים המיועדים לחולל מהפכה בנפש עוברים לבלי סמנים ניכרים של התפכחות. כי אין האדם נטהר אא"כ הוא יודע שהוא טמא. בואו חשבון, הנחה יסודית זו שיש צורך בחשבון, בדקדוק במחשבה, לא בכדי לצאת ידי חובה כלפי מישהו, אלא כלפי עצמו, וכלפי יודע המחשבות היא הנה כבר חלק מהחשבון עצמו.

■ השיחה נאמרה באלול תש"ג בישיבת "מרכז הרב"

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

אחריות האדם על עצמו
הצו למנוי שופטים ושוטרים אעפ"י שהוא מכוון לכלל הציבור נכתב בתורה בלשון יחיד: "שופטים ושוטרים תתן לך", יש בכך רמז...
המשך בעמי 2

"וצדקה... מעבירין את רוע הגזירה"
בימים אלו פותחות קופות הצדקה השונות, הארציות והמקומיות, את מגביות חודש אלול, מגבית הימים הנוראים...
המשך בעמי 2

שויית קיץ
שאלתי היא האם על מכתש ניתן לברך ברכה זו? למיטב ידיעתי אפשר לברך ברכה זו רק על ימים או הרים גבוהים במיוחד, אבל לא על מכתשים...
המשך בעמי 4

סיפור לשבת

"נשארתי נאמן לאלוקי"
נסע רבי ישראל הבעל שם טוב זי"ע עם תלמידיו בדרך לא סלולה והסוסים דהרו לבדם דרך שדות ויערות...

קל רחום וחנון
בדברי ימי החסידות, ידועים האחים הצדיקים רבי שמואל אבא ורבי פנחס שפירא, נכדי הרה"ק רבי פנחס מקוריץ...
המשך בעמי 4

שביבים
■ אלול: צוואת העגלון
■ בחינת שמאל
המשך בעמי 6

בסודשיח
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

אחריות האדם על עצמו

/ הרב יעקב הלוי פילבר

הצו למנוי שופטים ושוטרים אעפ"י שהוא מכוון לכלל הציבור נכתב בתורה בלשון יחיד: "שופטים ושוטרים תתן לך", יש בכך רמז שנוסף למצווה הציבורית להקים מערכת משפט לדון את העם ומשטרה שתרתיע את העבריינים ותשמור על שלום הציבור, יש על כל אחד ואחד מישראל להיות קודם כל השוטר והשופט של עצמו. הדבר מזכיר לנו את המעשה ברבי לוי יצחק מברדיטשב שטייל בערב פסח לאחר ביעור חמץ עם שמשו ברחובות ברדיטשב ופגש בגוי אחד, העמידו רבי לוי יצחק ושאל אותו בלחישה: האם יש ברשותך סחורות (שהיו מוברחות) הבאות מעבר לגבול? יש וישו! השיבו הגוי, ככל אשר תאווה נפשך, והתשובה הזו חזרה על עצמה גם מגוי שני ושלישי שפגש בדרכו. הניחם רבי לוי ופנה לרחוב היהודים, פגע באדם מישראל ושאלו: שמא יש בידו משהו חמץ למכור לו, חמץ?! נרתע היהודי לאחוריו, בערב פסח אחר חצות, חס ושלום, וכך היתה תשובת כל יהודי שפגש בדרכו. הלך רבי לוי יצחק לבית הכנסת, פתח את ארון הקודש ופנה ליושב בשמים ואמר: ריבונו של עולם, ראה את עמך ישראל איזה עם נאמן הוא לך, קיסר רוסיה הוא מלך אדיר, ברשותו אלפי שוטרים ומאות אלפי חיילים, יש לו בתי משפט ובתי סוהר להושיב בהם את העבריינים, ובכל פינת גבול עומד חייל או שוטר השומר שלא להבריח למדינה סחורה אסורה, ואעפ"כ כמעט כל אזרח שני מבריח ומוכר את סחורתו לכל דורש. ואתה כתבת לנו בתורתך: "לא יראה ולא ימצא לך חמץ בכל גבולך", ולא העמדת עלינו לא שוטרים ולא חיילים, ואעפ"כ אין אפילו משהו חמץ בבית ישראל בשעת האיסור.

יחד עם זאת אין אנו יכולים להתכחש לצורך של גורם ההרתעה בחברה האנושית, כבר אמרו חז"ל (אבות פ"ג מ"ב): "אלמלי מוראה של מלכות איש את אחיו חיים בלעו". אבל מי שחושב שבמערכת הרתעה בלבד יוכל למנוע את הפשיעה הוא חי בטעות. הטיפול הראשוני למניעת הפשיעה הוא באמצעות החינוך, אבל גם כאן לא כל מערכת חינוכית ולא כל תכנית לימודים נותנת את התשובה הנכונה לפשיעה ולעבריינות, וכבר אמרו חז"ל (קדושין ל ב): "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין". באגרותיו (אג' קע) כותב הראי"ה: "מטרת החינוך היא להכשיר את האדם לצורתו המתוקנת, שהנקודה המרכזית שבה היא לעשותו טוב וישר". החינוך צריך להכשיר את האדם שידע לתפקד בחייו בצורה נכונה ומתוקנת, שלא יהיו בה קלקולים ולא עיוותים, אלא לעשותו טוב וישר. וממשיך שם הראי"ה: כי מאז אברהם אבינו שיצא להודיע בעולם אמת זו, הכירה כנסת ישראל כי הקריאה בשם ה' והשרשת ידיעה זו בעולם היא ההכשרה היותר בטוחה להגדיל את יושרו וטובו של האדם, ולכן יש להציב במרכז החינוך היהודי את לימוד התורה, ההלכתית המחשבתית והרגשית, ואילו שאר המקצועות הכלליים הנלמדים הבאים להכשיר את האדם למלחמת החיים ולהרחיב את אופק ההשכלה, יש להם מקום, אבל כמדרגה שניה של החינוך ולא עצם מטרתו.

גם הנורמות והסביבה החברתית הן משפיעות על תפקודו של האדם, חברה שאין בה קווים אדומים, המאפשרת פתיחות מתירנית בחיי היום יום שלה, אל תופתע מכישלונות חינוכיות. את המחדל הזה מתארים לנו חז"ל (ברכות לב א): "משל לאדם אחד שהיה לו בן, הרחיצו וסכו והאכילו והשקהו, ותלה לו כיס על צווארו, והושיבו על פתח של זונות - מה יעשה הבן ולא יחטא?!". חברה השוטפת את בניה בסרטי מין אל תתפלא על ריבוי מקרי האונס בקרבה, חברה המציגה סרטי אלימות ופשע אל תופתע מתופעות של אלימות ושפיכות דמים. כל עוד תתעלם החברה מגורמי החטא ותתמקד במערכה ההרתעה והענישה בלבד, אין סיכוי שתצליח להתגבר על הפשיעה. החברה הישראלית חייבת לקחת את עצמה בידיים, לא לתת לקיצונים, מופקרים ורודפי בצע לשלוט עליה, היא חייבת להחזיר את האדם אל המחויבות המוסרית שלו לעשותו אחראי על גורלו, ככתוב: "שופטים ושוטרים תתן לך" שכל פרט ופרט מבני ישראל יהיה השופט והשוטר של עצמו.

"וצדקה... מעבירין את רוע הגזירה"

/ הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט

בימים אלו פותחות קופות הצדקה השונות, הארציות והמקומיות, את מגביות חודש אלול, מגבית הימים הנוראים. אלפי משפחות משוועות לעזרה דחופה, אלמנות ויתומים, חולים ונדכאים, עניים ומסכנים, וקופות הצדקה עושות את הכל כדי לפתוח לנו את הלב ואת הכיס, כדי שנסייע לאחינו היהודים, הזקוקים נואשות לכספי הצדקה שלנו. והנה, בכל מגבית ומגבית, בכל עונה ועונה, אנו מתוודעים לרעיונות חדשים וססגוניים, לסגולות חדשות ולא מוכרות ולאין ספור 'מבצעי ישועות' בלעדיים ומיוחדים, השתטחות על קברי צדיקים במשך פרקי זמן, הזכרת שמותינו במקומות הקדושים, העלאת שמות לברכה אצל גדולי ישראל, ועוד ועוד. הכל כדי לשכנע אותנו לתרום ולסייע לנצרכים.

גבאי קופות הצדקה אינם אשמים בכך שהם נאלצים לשכלל, חדשים לבקרים, את 'מערכי הישועות והסגולות', כדי לגרום לנו להתרגש, לסייע ולתרום. ראשי ועדות הצדקה חשים את השטח. הם בודקים בדיקות עומק ומנסים כל דרך אפשרית וראויה, כדי שהם, השליחים שלנו, יוכלו לעזור לכל כך הרבה משפחות שבמצוקה. ברור לכולנו שמחובתם של גבאי הצדקה לפעול בכל דרך טובה, כדי לגרום לנו להתעורר ולהוזיל מכספנו עבור היתום והאלמנה, החולה והנדכא. השאלה, ואולי גם התביעה, היא עלינו ורק עלינו. מדוע אין אנחנו יכולים להתעורר ולתת צדקה בכל לב, רק מפני שזאת היא מצות עשה דאורייתא, כי זהו רצון ה' יתברך, ומפני שחז"ל הקדושים הבטיחו לנו גדולות ונצורות אם נסייע

לאחינו בית ישראל, על פי כללי ההלכה של דיני הקדימה וסדר התרומות (המובאים בבבא מציעא עא, א, ברמב"ם הלכות מתנות עניים פ"ז ה"ח וסוף פ"ח, ובטור ושו"ע יו"ד סימן רנ"א).

אם כן, הבה וניזכר, נשנן לעצמנו יחדיו, את הסגולות הנפלאות והבדוקות, שהבטיחו חכמינו ז"ל לכל נותני הצדקה, המסייעים בגופם ובממונם לאחינו היהודים הזקוקים לכך:

סגולה לקבלת התשובה

כך פוסק הרמב"ם (תשובה פ"ב ה"ד): "מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי ובתחנונים ועושה צדקה כפי כוחו". מקור ההלכה, כמובא בכסף משנה, היא מדברי הש"ס בראש השנה (טז, ב): "אמר ר' יצחק ארבעה דברים מקרעין גזר דינו של אדם, ואלו הן, צדקה"...

ובמפרשים (עי' בזה בספר המפתח ברמב"ם הוצאת הרב שבתאי פרנקל ובקונטרסי תשובת המלך) התבאר שבעל תשובה הנותן צדקה ככל כוחו, מוכיח על עוצם הכרתו בחטא ועל כך שהוא פועל נמרצות להעביר מעליו את הגזירות העלולות לבוא עליו בעקבות חטאיו, ונתינת הצדקה מוכיחה על עוצם תשובתו, ולכן נקרע גזר דינו לטובה והדבר מועיל לקבלת תשובתו.

סגולה לשינוי הדין ולהעברת רוע הגזירה

"ותשובה ותפילה וצדקה- מעבירין את רוע הגזירה", קוראים כולנו, בעומדנו בתפילת ראש השנה, את מילותיו המרטיטות של רבי אמנון ממגנצא. וכך מבהיר זאת הגרב"מ אזרחי שליט"א: "צדקה" עניינה- אתה מיטיב עם השני, הקב"ה מיטיב עמך. אם נותן האדם משלו לחבירו, אם דואג האדם ומיצר בצרת חבירו, גורף הדבר הנהגת ה' שכנגד- במדה שאדם מודד, מודדין לו" (ברכת מרדכי, מוסר, ראש השנה).

סגולה לרחמי ה'

אמרו חז"ל (שבת קנ"א): "ונתן לך רחמים ורחמך", כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים". וביאר המסילת ישרים (פי"ט):" וזה פשוט, כי הקב"ה מודד מדה כנגד מדה, ומי שמרחם ועושה חסד עם הבריות, גם הוא בדינו ירחמוהו וימחלו לו עונותיו בחסד, שהרי מחילה זו דין הוא, כיון שהיא מדה כנגד מדתו, והוא מה שאמרו ז"ל (ר"ה י"ז): "למי נושא עון, למי שעובר על פשע". ומי שאינו רוצה להעביר על מדותיו, או אינו רוצה לגמול חסד, הנה הדין נותן שגם עמו לא יעשו אלא שורת הדין, ראה עתה מי הוא זה ואיזה הוא שיוכל לעמוד אם הקב"ה עושה עמו שורת הדין, ודוד המלך מתפלל ואומר: "ואל תבוא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי". אמנם העושה חסד יקבל חסד, וככל מה שירבה לעשות כך ירבה לקבל, ודוד היה מתפלל במידתו זאת הטובה שאפילו לשונאיו היה משתדל להיטיב". וכתב הרמב"ם (מתנות עניים פ"י ה"ב): "לעולם אין אדם מעני מן הצדקה ואין דבר רע ולא היזק נגלל בשביל הצדקה. כל המרחם מרחמין עליו שנאמר ונתן לך רחמים ורחמך והרבך". וכתב הטור (יו"ד סימן רמז): "וכל המרחם על עניים- הקב"ה מרחם עליו".

סגולה לביטול גזירות קשות

"הצדקה דוחה את הגזירות הקשות" (טור, שם).

סגולה להצלת חיים ואריכות ימים

"וצדקה תציל ממות" (משלי י, ב). "וצדקה ברעב תציל ממות", (טור, שם). ובאבות דרבי נתן מובא כך: "מעשה בחסיד אחד שהיה רגיל בצדקה. פעם אחת הלך וישב בספינה, בא הרוח וטבע ספינתו בים. ראהו רבי עקיבא ובא לפני בית דין להעיד על אשתו להינשא. עד שלא הגיע עת לעמוד בא אותו האיש ועמד לפניו. אמר לו: את הוא שטבעת בים?. אמר לו: הן. ומי העלך מן הים? אמר לו: צדקה שעשיתי היא העליתני מן הים. אמר לו: מאין אתה יודע? אמר לו: כשירדתי למעמקי מצולה שמעתי קול רעש גדול מגלי הים שזו אומר לזו וזו אומר לזו רוצו ונעלה את האיש הזה מן הים, שעשה צדקה כל ימיו. באותה שעה פתח ר' עקיבא ואמר ברוך אלהים אלקי ישראל שבחר בדברי תורה ובדברי חכמים שדברי תורה ודברי חכמים קיימין הם לעולם ולעולמי עולמים שנאמר "שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו", ועוד כתיב "וצדקה תציל ממות". וכן מובא בבבא בתרא (יא) שאמרו על בנימין הצדיק שפירנס אשה ושבעת בניה, שהוסיפו לו 22 שנים על שנותיו.

סגולה להפיכת מידת הדין לרחמים וצדקה אינה נכבית ע"י עבירה

"צדקה הופכת מידת הדין למידת הרחמים, ואין עבירה מכבה אותה כשאר מצוות" (ברכי יוסף יו"ד סימן רמז, דרך אמונה מתנות עניים י, ד, ועי' בספרי ויאמר שמואל סי' מז בביאור הדבר).

סגולה לבנים

"מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים? ר"א אומר: יפזר מעותיו לעניים" (בבא בתרא י, ב).

סגולה לילדים טובים

"רבי יהושע בן לוי אמר: כל הרגיל לעשות צדקה זוכה הויין לו בנים בעלי חכמה בעלי עושר בעלי אגדה" (בבא בתרא ט, ב).

סגולה לבריאות

חז"ל אמרו (במדרש שיר השירים, ועיין דרך אמונה מתנו"ע י, ד): "הפתח שאינו פתוח לצדקה פתוח לרופא".

סגולה לעושר וכבוד

נאמר בגמרא (בבא בתרא ט, ב): "ואמר רבי יצחק מאי דכתיב "רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד". משום דרודף צדקה ימצא צדקה? אלא לומר לך כל הרודף אחר צדקה הקדוש ברוך הוא ממציא לו מעות ועושה בהן צדקה". וכתב הטור: "הדבר בדוק ומנוסה כי בשביל הצדקה שנותן לא יחסר לו, אלא אדרבה תוסיף לו עושר וכבוד, כדכתיב: "מהחל התרומה להביא בית ה' אכול ושבוע והותר עד לרוב כי ה' ברך את עמו", וכתיב: "הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם ארובות השמים והריקותי עליכם ברכה עד בלי די" (טור יו"ד סימן רמז).

סגולה לשלום

"אמר להו רבא לבני מחוזא: במטותא מנייכו עושו בהדי הדדי כי

היכי דליהוי לכו שלמא במלכותא". (בבא בתרא ט,א).

--- ואנו, האמונים, הסמוכים והבטוחים על דברי חז"ל הקדושים, מאמינים בני מאמינים, נתבעים ונותנים, מרחמים על הבריות, גומלים חסד וצדקה, וזוכים, בסייעתא דשמיא, לשפע סגולות וברכות.

שו"ת קיץ הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שואל ר' מיכאל ב. מבני ברק: בבין הזמנים האחרון הזדמנו למצפה רמון. כמובן שהלכנו לראות את המראה המיוחד של מכתש רמון מהמצפה המיוחד שהוקם לשם כך. ואכן כשעמדנו על המצפה והמכתש התגלה לעינינו בכל עוצמתו והדרו נעתקה נשימתנו ובלי לחשוב כלל מלמלנו את הפסוק 'מה רבו מעשיך ה'. אחד הנוכחים אמר שעל מראה כזה חייבים לברך את הברכה 'ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם עושה מעשה בראשית' ואכן חלק מהאנשים שהיו שם ברכו ברכה זו בשם ומלכות. שאלתי היא האם על מכתש ניתן לברך ברכה זו? למיטב ידיעתי אפשר לברך ברכה זו רק על ימים או הרים גבוהים במיוחד, אבל לא על מכתשים. מי צודק?

תשובה: אי אפשר לברך ברכת עושה מעשה בראשית על 'מכתש רמון'.

ביאור: בשו"ע[א] נפסק על פי הגמרא[ב] שיש לברך ברכת עושה מעשה בראשית (פעם בשלושים יום) בכל מקום שאנו רואים את מעשי ידי הקב"ה ומראה זה מעורר אצלנו התפעלות מגבורת הבורא, כגון ימים, הרים משונים[ג], גבעות משונות, ומדברות.

משום כך היה נראה שאכן יש לברך ברכה זו גם על מכתש רמון שהרי ברור שאדם המזדמן לשם עומד ומשתאה לנוכח תופעת טבע אדירה זו.

אמנם לאחר העיון נראה שלמרות זאת אי אפשר לברך ברכה זו על מכתש רמון, שהרי ברכה זו מברכים אותה רק על הרים, ימים, וכו' שנוצרו במעשה בראשית, ולא על כאלו שנוצרו לאחר מכן.

משום כך מובא בשו"ע[ד] שאין לברך ברכה זו אלא על נהרות שידוע שהם מימי בראשית כמו חידקל ופרת, ולא על נהרות שהתהוו לאחר מכן, וכמו כן פסק בשו"ת שבט הלוי[ה] שאין לברך (מחמת הספק) ברכה זו על ים המלח עפ"י דברי רש"י בפרשת 'לך לך'[ו].

והנה לטענת הגיאולוגים מכתש רמון נוצר בתהליך טבעי כזה או אחר, ואע"פ שלא מפיהם אנו חיים, מ"מ ודאי שאין לנו וודאות ומקור לחלוק ולומר שמכתש זה נוצר במעשה בראשית ולא נוצר לאחר מכן.

ואמנם יש סוברים[ז] שכל תופעת טבע שנוצרה בתהליך טבעי ולא על ידי מעשי בני אדם אפשר לברך עליה ברכה זו, אך רבים חולקים[ח] וסוברים שלאו דווקא ע"י מעשי בני אדם אלא כל שהתהווה אפי' מעצמו לאחר מעשה בראשית אין לברך על זה, וכך מסתבר שהרי סוף סוף אין זה 'מעשה בראשית'[ט]. ואיך שיהיה מידי ספק לא יצאנו, וספק ברכות להקל, ובפרט בברכות השבח.

ולכן אין לברך ברכה זו על ראיית מכתש רמון בשם ומלכות, והרוצה יברך ללא שם ומלכות.

א - או"ח סימן רכ"ח סעיף א'
ב - ברכות דף נ"ד.
ג - שם סעיף ג'.
ד - שם סעיף ב'.
ה - חלק ט' סימן מ"ז.
ו - בראשית פרק י"ד פסוק ג'.
ז - פניני הלכה, ברכות הראייה, ומדייק זאת מל' השו"ע שם סעיף ב' ומל' רש"י בברכות נ"ט.
ח - כן מוכח דעת הגר"ש וואזנר זצ"ל מתשובותו באשר לים המלח, וכן דעת שו"ת בצל החכמה ח"ב סימן י' וי"א ומדייק זאת מל' הראשונים ומל' הפמ"ג והמ"ב שם ס"ק ד' 'נתהוו אחר כך', וכן שמעתי שכך סבר הגר"מ אליהו זצ"ל.
ט - ואין זה דומה לברקים שמברכים עמ"ב אע"פ שמתהווים רק כעת כמו שביאר החילוק בשו"ת בצל החכמה שם עי"ש.

סיפור לשבת

"נשארתי נאמן לאלוקי"

נסע רבי ישראל הבעל שם טוב זי"ע עם תלמידיו בדרך לא סלולה והסוסים דהרו לבדם דרך שדות ויערות. באמצע היער נעמדו הסוסים וזה היה סימן שעליהם לשהות במקום. הבעל שם טוב ותלמידיו התפללו מנחה ולאחר מכן ישבו לאכול. לפתע החל הבעל שם טוב לחפור גומה בקרקע, שפך לתוכה יין שרף ואמר "לחיים". מעשה זה היה מוזר לתלמידיו, ומשכך, הוא החל לספר להם סיפור:

לסוחר עשיר הייתה בת יחידה כאשר הייתה צריכה להתחתן מצא עבורה בן תורה. האברך ואשתו לא חסרו מאומה והוא ישב ולמד תורה. לאחר שחותנו הלך לעולמו השאיר את כל הונו לבתו וחתנו. הבת ניהלה את החנות והמסחר כמקודם ובעלה המשיך לשבת וללמוד תורה, בסביבתם היה כומר שניסה להסית יהודים לקבל את דת הנוצרים ובמיוחד חיפש בני תורה, כששמע

המשך בעמוד הבא...

הכומר על האברך, רקם מחשבות איך ללוכדו ברשתו, החל לבוא לעיתים קרובות לחנותו ולקנות מה שצריך ולא צריך עד שנעשה לקוח קבוע. פעם סיפרה האישה לכומר שבעלה חולה והוא השתתף בצערה וביקש לבוא ולבקרו בביתו, שוחח עם האברך בעניינים שונים וראה שהוא בן תורה גדול ואוצר גדוש בכל דבר חוכמה. כעבור זמן מה האברך שוב חלה, הכומר ביקרו שנית והחל לפתותו: "יש לי דירה טובה עם אויר מצוין וסביבה עצי פרי, אתן לך את הדירה, קח משרתת שתבשל עבורך אוכל כשר ואכנס מדי פעם לשוחח איתך".

הצעתו נתקבלה והידידות בין האברך לכומר העמיקה. הכומר שיחד את המבשלת שתיתן לו בשר טריפה ונבלה שיגרמו לטמטום מוחו וליבו, עד שדיבורי הכומר פעלו עליו וכעבור זמן הסכים להתנצר. התחתן עם גויה ועזב את אשתו. הכומר הפקיד בידו הון תועפות והוא נהיה עשיר. במשך הזמן קנה פרדס עם בית ונכנס לגור בו. בתוך הפרדס גר שומר זקן. באחד הימים, בשעה שהמומר טייל עם אשתו הנוכריה בפרדס, שמעו קול בכי עצום מהצריף של השומר, הוא נכנס אל השומר ושאל מדוע הוא בוכה. השומר לא ענה ודחה אותו בתירוצים שונים. בפעם אחרת כאשר שמע שוב את בכיותיו לא נתן לו הדבר מנוח. הוא התחנן אליו שיגלה לו מה הסיבה. השומר הזקן לא יכול היה לסרב והחל לספר: "אני יהודי מאנוסי ספרד ובליבי נשארתי נאמן לאלוקיי. אצל היהודים יש יום אחד בשנה שנקרא יום כיפור שהוא יום תשובה וסליחה ולכן אני בוכה כי היום יום כיפור".

בשמעו את סיפור השומר, התעוררה אצל המומר רוח טהרה ותשובה לשוב אל ה' וגילה את כל לבבו לשומר, השומר יעץ לו שמכיוון שהוא עשיר, הוא יכול כעת לנדוד למדינה אחרת ולחזור להיות יהודי בגלוי. נכנסו הדברים כחץ בליבו והוא ברח למרחקים והפך לבעל תשובה בכל לבו ונפשו.

כאשר אשתו ראתה שבעלה נעלם לא ידעה מה לעשות, עלה בדעתה שהשומר יודע אודותיו. לא נתנה לו מנוח עד שסיפר לה את כל האמת. בראותה את גודל התקיפות של אמונת ישראל, גמרה בליבה להתגייר, מכרה את כל רכושה ונסעה למדינה אחרת והתגיירה. השומר הזקן אמר בליבו: "מה יהיה איתי? גרמתי לכך ששני אנשים התגיירו ואני יושב פה... עד מתי?"

החליט ללכת מעיר לעיר ברגל עד שיגיע למחוז חפצו. הוא הלך בדרכים ובשדות אך באמצע הדרך מת. כשנשמתו עלתה לעולם העליון היו לא מעט מליצי יושר שאמרו "כיוון שמחשבתו הייתה טובה והתחיל במסע כדי לחזור ליהדותו, צריך להכניסו למקום הקדושה, ואילו המקטרגים אמרו: "לא, כיוון שבפועל עדיין לא עשה תשובה".

כך שוטטה נפשו עד כה מבלי למצוא מנוח, ועכשיו בזכות תפילותינו ואמירת ה"לחיים", נתקנה נפשו והכניסוה למקומה הראוי", סיים הבעל שם טוב את דבריו והורה לעגלון להמשיך בדרך הסלולה, חזרה למז'יבוז'.

קל רחום וחנון

בדברי ימי החסידות, ידועים האחים הצדיקים רבי שמואל אבא ורבי פנחס שפירא, נכדי הרה"ק רבי פנחס מקוריץ - המכונים "המדפיסים הקדושים מסלוויטא".

שני האחים הדגולים נתפסו לאחר שהדפיסו בבית הדפוס שלהם את הזוהר הקדוש. הם הושמו במאסר בעיר פטרבורג, ונידונו לעשרות שנים מאחורי סורג ובריח.

כמו כן, נפסק כי עליהם לספוג 1,500 מלקות כל אחד. וזה סדר המלקות: מעבירים את הנידונים בין שני טורי חיילים אשר מגלבים בידיהם, ומדי עברם, מכים בהם החיילים ומצליפים בהם בשוטי ברזל, וכך עוברים הנידונים שלש פעמים - ואם נותרו בחיים, מעבירים אותם לגלות בסיביר. היה זה עונש שהטיל אימה על הכל, כאשר הנידון סופג מאות מלקות בכל חלקי גופו מידיהם של החיילים האכזריים. אלו שנידונו להלקאה כזו, היו רצים כל עוד רוחם בם, כדי לספוג כמה שפחות הצלפות מכאיבות.

בעודו עובר בין שורות המכים, מספר "סדר הדורות החדש" - "נפלה מעל ראש האח הצעיר מצנפתו [=הכיפה שלו], עמד על מקומו ולא זז, ולא פסע פסיעה קטנה. לא השגיח במכאוביו ובמכות הגדולות, וקיבל עליו דין שמים באהבה, ולא רצה להקל ראשו בדבר, ואחר אשר הרים את מצנפתו וישם אותה בראשו, הלך בין המכים והמייסרים עד עוברו..."

בבית הכלא בו שהו, היה עצור גם כומר שנאשם בחטא כלשהו. אותו כומר לא השלים עם העונש שהושת עליו, ובכל הזדמנות הגיש ערעורים על גזר דינו. אך לאחר כל פעם שהגיש ערעור, דווקא הורעו תנאי מאסרו, פקודה מגבוה הגיעה להכביד את עונשו עוד יותר ואף להלקותו.

היה זה לאחר תקופה ארוכה של עשרים ואחת שנה שהאחים הקדושים ישבו בתא כלא טחוב. שיבה כבר נזרקה בהם, ואילו הקיסר כאילו מנוי וגמור עמו להשאירם בכלא לנצח.

יום אחד ביקר בבית הסוהר אחד משרי הממשלה, ויתן ה' את חן שני הצדיקים בעיניו. הוא התמלא רחמים עליהם ויעץ להם איך יוכלו לצאת לחופש: "ראו, יודע אני כי למרות גאוותו של הקיסר, הרי שבתוך תוכו רחמן הוא. אפילו אדם שעשה עברות חמורות נגד הממשלה, אם מצליח הוא לעורר את רחמי הקיסר - זוכה הוא לחנינה. שמעו לעצתי וכתבו מכתב לקיסר, אולם אל תטענו בפניו כי חפים אתם מפשע, ואל תעלו שום טענה נגד השלטונות. אדרבה, כתבו לו כי מודים אתם בטעותכם, אולם לא להכעיסו התכוונתם, ומלבד זאת, כבר זקנים אתם וסובלים שנים ארוכות כל כך ואף הילקו אתכם. ובכן, מכיוון שיודעים אתם שהקיסר רחמן, ואפילו על מי שאינו זכאי הוא יכול לרחם,

המשך בעמוד הבא...

מבקשים אתם את מחילתו".

האחים עשו כעצתו של השר, ואכן נכמרו רחמי הקיסר עליהם, והוא ציווה לשחררם לחופשי.

כאשר סיפר אחד מצדיקי החסידות סיפור זה, הוסיף ואמר: "מלכותא דארעא - כעין מלכותא דרקיע" (= מלכות הארץ הינה משל למלכות שמיים) - כשבאים לפני ה' יתברך לבקש רחמים, אין לקבול על מידת הדין ולומר "לא חטאתי", אלא אדרבה לטעון: "אמנם חטאתי עוויתי ופשעתי, אבל לא להכעיסך התכוונתי, וגם כבר קיבלתי את עונשי וחלש אני ואיני יכול לסבול יותר, אבל אני יודע שאצלך יתברך הרחמנות היא ממידותיך, ואתה יכול למחול לי לגמרי" - - -

שביבים / שאול שיף

אלול: צוואת העגלון

בספר "להגיד", מובא מעשה נפלא שסיפר הרב שבתאי יודלביץ' זצ"ל על צוואתו של עגלון:

רבי יונתן אייבשיץ, זכר קדוש לברכה, סיפר פעם על גדלותו של עגלון יהודי ירא שמיים. עגלון - שניצח בדבריו כומר רע צורר יהודים. באותה תקופה בפראג, הצטרף למשפחת המלוכה כומר שונא ישראל מובהק שהציב לעצמו מטרה להשניא את היהודים על המלך. פעם לפעם היה נכנס לויכוח חריף עם רבי יונתן אייבשיץ. אש האנטישמיות שבערה תמיד בלב מלכי האומות הייתה מלובה על ידי ויכוחים אלו, ותארו לכם עד כמה מצב היהודים היה תלוי בויכוחים אלו.

לרבי יונתן אייבשיץ ניתנה סייעתא דשמיא מיוחדת, ה' חננו בשכל חריף, הגיון בריא ומחודד להשיב לצוררים מנה אחת אפיים. הוא עמד וניצח גם את אותו כומר בן בליעל.

ויהי היום. ויכוח נוקב מול רבי יונתן הסתיים בניצחון סוחף לרעתו של הכומר. קם הכומר על עומדו, ואמר בפני המלך: "בעיקרון הצדק איתי ודת הנצרות הינה הטובה והמעולה שבכל הדתות, אלא שמוחו השנון ופיו החד של הרב אייבשיץ הם שעומדים בעוכרי. הצדק לא עימו אלא אומנות הויכוח בידו ותו לא, וגם אוכיח להם את צדקתי. אם תכניסו יהודי פשוט ורגיל מעמך בית ישראל, שיעמוד איתי בויכוח רגיל, נראה בעליל איזו דת נכונה!". נימנו וגמרו כי היהודי הפשוט הראשון שיחלוף ליד ארמון המלוכה, ייקרא פנימה לעמוד בשאלות ותשובות עם הכומר.

לא עבר זמן רב ועגלה רתומה לסוס חלפה ליד הארמון ובה עגלון יהודי לבוש בגדים מרופטים ובידו שוט גדול. הכניס אותו בפקודת המלך. העגלון כמובן הוצג בפני המלך ויועציו - שמו ושם עירו וכו'.

"בבקשה!" - הכומר קיבל את רשות הדיבור.

"יש לי להציע לך עסקה," - פתח הכומר - "מהיום ואילך מלך אוסטריה יאשר לך משרת 'עגלון' בחצר המלוכה - משכורת גדולה וקבועה, מכאן ולהבא לא תזדקק לחסדם של אנשים. אתה ובני משפחתך העניים תוכלו להתגורר חינם בסמוך לארמון, תהנו מזכויות אזרחיות מלאות, תקבל גם תואר אצילים ומאומה לא יחסר לך - עושר ואושר. נוסף לכך, נדאג לעולם הבא שלך ושל משפחתך. שם תשבו ליד אותו האיש ותתענגו בשכר נצחי. "בתמורה עליך להסכים רק שאשפוך עליכם מעט מים ואכריז בשעת הזאת המים - מים אלו שהותזו על גופכם הם בשם האב, הבן ורוח הקודש - כמנהג הנוצרים."

הכומר סיים את דבריו ופני העגלון הסמיקו. הוא לפת את השוט בחרדה. העגלון עשה בידיו ובראשו תנועות שליליות, עד שגם הצליח להוציא מפיו מילים בודדות בקול נמרץ ותקיף: "לא! לא! לא!"

הכומר שהיה משוכנע שעני מדוכדך כמוהו יסכים לעסקה, עמד מולו נבוך. הכומר מיהר לשאול: "טוב, בני, לא נכריח אותך או את בני משפחתך - לעשות משהו ניגוד לרצונכם, אך תגיד לי, בבקשה, תסביר לי: מה ההיגיון שבהחלטתך? למה אתה מתנגד לעסקה בסגנון זה?"

באותה שעה רבי יונתן אייבשיץ זצוק"ל עמד גם כן בצידי האולם והתפלל להקב"ה שייתן חכמה בלב היהודי. עיניו של העגלון נחו על הכומר והמלך, והיה ניכר כי הוא חושש מלענות ושוקל בדעתו האם בכלל להשיב. המלך ביקש ממנו: "אל תפחד, בבקשה, דבר כאוות נפשך. לא נעשה לך כל רע." העגלון אזר כוח והשיב: "כאשר הצעת לי את העסקה נזכרתי באבי המנוח ז"ל שהיה מדריך אותי על כל צעד ושעל. אבא המנוח, גם הוא היה עגלון - נקי כפיים וישר דרך. לפני מותו ציווני לחיות כיהודי ירא שמיים סר מרע ועושה טוב ומקיים רצונו של בורא העולם. מלבד זאת לימד אותי פרק בהליכות חיים - במשא ומתן. בתוך דבריו הזהיר ואמר: 'אם תיתקל בסוחר סוסים שיציע לך להמיר את סוסך בסוס משובח יותר והוא גם מוכן להוסיף סכום כסף - אל תסכים! הרי לא סתם הוא מוכן לתת לך סוס ועוד לשלם כסף על ההחלפה. הסוס שנראה טוב ומשובח בוודאי סובל ממחלה נסתרת או שהוא גנוב או כל פגם אחר שיתגלה אחר כך. ואם יבוא סוחר ויציע לך סוס תמורת סוס שלך, ללא כל הוספת תשלום מצידו, גם כן אל תסכים, כי גם במקרה כזה ודאי יש לו חשבון של רמאות והונאה, כי למה לו להחליף סוסים ללא כל טובת הנאה לעצמו?! "אבל אם יבוא סוחר ויאמר לך: 'ר' יהודי, קח סוס כתחליף לסוסך, ובתמורה עליך לשלם כך וכך כסף, כאן טמון מקח הגון. כוונתו של הסוחר ישרה ואז תתחיל לבדוק את הסוס אם הוא אכן מתאים לך ותכין את עצמך לקראת העסקה.

"אדוני הכומר," - אמר העגלון - "אתה הצעת לי עסקה ובה כל טוב שבעולם הזה - בתוספת חיי נצח טובים בעולם הבא, ואינך דורש ממני כל תשלום או תמורה, כל זה הראה לי שסחורתך פגומה. משהו רקוב בה... לכן אני ממאן: לא! לא! אני מסרב!"

המלך חייך. הוא ציווה לאחד המשרתים שיעניק לעגלון מתנה יקרת ערך וישלחהו לנפשו לשלום. הכומר היה כאוב. לאחר כמה רגעים ביקש שיקראו לר' יונתן והודה בפניו: "ניצחתני, רבה של פראג, גם הפעם!" כמה סוסים חולים אנשים קונים! בר מינן, השטן מציע שפע של סוסים טובים ללא כל תמורה, כמה חכם הוא השטן... מוכר סוסים גנובים וחולים ואנשים קונים ואח"כ מתחרטים. הם לא יודעים את צוואתו של עגלון יהודי זקן.

אוי, כמה שהיא נכונה אותה צוואה! אנו הולכים שלווים ושאננים ועוסקים כל הזמן במסע של קניות. הבה נבחן כמה מהצעותיו של השטן: הנה מגיע לו הבוקר, בא השטן ואומר לך: "צדיק שלי, שכב לך עוד חמש - עשר דקות כדי שתהיה ערני בתפילה... אל תדאג, יש מי שיפתח את הבית - הכנסת, גם יש תמיד חזן שיתחיל לקרוא את הקורבנות". ולאחר עשר דקות שוב מופיע השטן ואומר לך: "אין מה למהר, הרי אתה קורא מהר יותר מהחזן ותוכל להדביק אותו בתפילה. לכן קח לך את הזמן, תישן, יקירי, תירדם עוד קצת, צדיק שלי..." ואנו בתמימותנו מאמינים לכל מילה היוצאת מפיו ובטוחים שהצעותיו הן כל - כך הגיוניות. הבה נאזין לצוואתו של העגלון ונקבל עלינו לא להחליף עולם נצחי בעולם חולף. היצר הוא כה ערמומי, כה מחוכם. הצעותיו אינן זולות. כל התחליפים שהוא מציע הם טובים, מהנים, ולעיתים יש בהם נחת כספי ועל הכל נלווה "תשלום במזומן".

היצר הרע כוח הפיתוי שלו הוא בתשלום מיידי, הנאה עכשווית ואין ספק שקשה להילחם בו. הוא נלחם בכל כוחו ואינו מוותר ולא אחת התחליפים שהוא מציע באים כ"מצוות", כ"תורה". הוא אינו מציע הצעות שנדחה אותן על הסף. אדרבה הוא משכנע עם הצעות הגיוניות, מפתות ואנו בנקל נלכדים ברשתו. ואתה, יהודי יקר, זכור לנגד עיניך את צוואתו של העגלון: בדוק את התחליף המוצע לך ומי מציע אותו, היצר הטוב או היצר הרע.

הרמב"ן באגרתו כתב: "וכאשר תחשוב כל אלה תירא מבוראך ותישמר מן החטא". רבי בנימין דיסקין, אביו של המהרי"ל זצ"ל, אמר: "לחיות שעה קלה שלא לפי ההלכה - מיתה טובה הימנה!".

בחינת שמאל

בעל "תורת חיים" מקאסוב זי"ע, לא היה מרים את יד שמאלו מחודש אלול ואילך עד עבור הימים הנוראים. וזאת, כדי שלא יינתן בזה כח לבחינת שמאל בשמים ממעל ושלא להגביר מידת הדין ח"ו.

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il